

Per Øverland: Historieglimt 257 - Slaget på Strindfjorden i 1199

På fjorden utenfor Lade stod et av de viktigste sjøslagene i kong Sverres tid. Det gikk mot slutten av hans liv, men han hadde regjert lenge. Han ble hyllet som konge i 1177. Hans første tid som konge ble preget av kampen mot

Stykke av Strindfjorden tatt fra Leksvik mot Tautra. Foto: Bjørn Lien.

kong Magnus Erlingsson og hans far, Erling Skakke. Det gamle Trondhjem var et av landets viktigste maktsentere. Det gamle Strindfylket var landet omkring Nidaros by og tvers over fjorden og omfattet Leksvik. Fjorden mellom Strinda og Leksvik heter Strindfjorden. Sagaene kaller det nettopp slaget på Strindfjorden. De som stod mot hverandre var birkebeinerne og baglerne.

Eller om vi nevner lederne på hver side: Kong Sverre mot Oslobiskop Nikolaus Arnesson. Etter at kong Sverre hadde nedkjempet Erling Skakke eller Erling jarl i 1179 og deretter hans sønn kong Magnus Erlingsson i 1184, var det relativt fredelig i riket i en årrekke. I 1196 tok biskop Nikolaus opp kampen mot Sverre. Ættebakgrunnen var viktig på denne tiden. Nikolaus hadde den rette bakgrunnen for å ta opp kampen mot den bannsatte kongen i Norge. Han var halvbror av kong Inge Krokrygg og Sverres dronning, den svenske kongsdatteren Margrethe, Erik den helliges datter, var tremenning av Nikolaus.

For å forstå de politiske konstellasjonene i Norge på denne tiden er det nødvendig å rulle opp det store bakteppet. Maktkampen i Noregsveldet må en se både på innenlandsk og internasjonal bakgrunn. Det er lettest å se linjene nasjonalt. I 1153 ble den norske kirkeprovinsen grunnlagt som en av de største i Nord-Europa i utstrekning. Etter at Den norske kirke først hadde ligget under erkebiskopen av Bremen og senere under erkebispnen i Lund i Skåne, fikk det nye erkebispedømmet i Nidaros i tillegg til det norske fastlandet Island, Grønland og øyrikene i Vesterhavet så som Færøyene, Orknøyene, Shetland og Suderøyene med Man. Norge hadde i flere generasjoner hatt rivninger mellom ulike kongesønner. Da erkebispesetet ble opprettet var det tre konger, nemlig Haraldssønnene Inge Krokrygg, Sigurd Munn og Øystein. I realiteten var det borgerkrig i landet tross tidvist samarbeid. Den gamle ideologien tilsa at alle kongesønner kunne kreve kongsnavn på tinget. Dette ville kirken få slutt på. Den ønsket at eldste ektefødte sønn skulle bli den neste kongen. Den ønsket et ordnet og forutsigbart kongeskifte. Erling Jarls sønn Magnus ble kronet til norsk konge. Allerede fem år gammel ble han av Inge Krokrygg valgt til konge. Han var født i ekteskap, men problemet av at hans far ikke var konge. Derimot var hans mor kongedatter. Blant annet for å bøte på denne mangel ble kong Magnus kronet til konge i Bergen av erkebisp Øystein i 1163. Dermed ble kirken en sterk medspiller for kong Magnus. Mot alle odds vant kongesønnen Sverre fra Færøyene, kong Sigurds uekte sønn, tvekampen med kong Magnus etter mange års trefninger og maktkamp.

Internasjonalt var vi midt i kampen mellom keiser og pave om innflytelse på mellomfolkelig utvikling. Paven krevde som Guds representant på Jorden, prinsipiell overhøyhet over verdslige herskere. Likeledes nasjonalt der erkebispnen ville ha en viss overhøyhet over kongen. Kong Sverre som hadde

presteutdanning, var vel kjent med kampen ute i Europa. Han visste at eksempelvis teologene ved universitetet i Bologna var imot pavenes overhøyhet. Det ser vi av Sverres tale mot bispene. Paven engasjerte seg mot Sverre som flere ganger ble lyst i bann. Dermed stod kirken i Norge mot kong Sverre. Erkebiskop Øystein forsonte seg med Sverre, men paven fortsatte kampen. Etter at Erling jarl og senere kong Magnus var nedkjempet, glemte ikke paven kong Sverre, den bannsatte. Dette er bakgrunnen til at Oslobispen som selv var blitt godkjent som norsk bisp av kong Sverre, tok opp kampen mot ham i 1196. Han fikk støtte av kong Magnus' gamle støttespillere. Flere av landets ledende familier støttet baglerne. Kampen mellom kongens menn birkebeinerne og det nye bispepartiet baglerne raste de siste seks år av Sverres kongetid.

Selve slaget på Strindfjorden stod fredag den 18. juni 1199. Baglerne hadde med en stor flåte seilt nordover fra Bergen for å erobre Nidaros, men da de fikk greie på at Sverre var i byen, gav de opp. De dro videre nordover til Hålogaland for å få støtte fra Bjarkøy. Den fikk de også. Sverre hadde på senvinteren i Nidaros bygd åtte store skip med høye sider. De var ferdige til påske. I begynnelsen av juni kom baglerflåten tilbake til Trondhjemsfjorden og la til ved Munkholmen. Byen var godt befestet og baglene dro innover fjorden for å samle forsyninger. Om morgenen den 18. juni la birkebeinerflåten ut fra byen og seilte innover. Kampen ved Tautra begynte ved middagstid og raste i seks timer. Kong Sverre ledet kampen fra sitt skip «Hugro». Det betyr sinnsro. Han var en modig mann som ikke sparte seg. Under hele slaget skjøt han med låsbue. Ikke minst talte han til sine menn når det var anledning til det. Hans taler var ildnende. Professor Fredrik Paasche sier i sin bok om kong Sverre: *«Kongens førerskap bar nu som ellers en god del av æren for seiren.»* Se side 200. På natten kunne kong Sverre og hans menn ro inn til byen etter å ha ryddet seks av baglernes skip. Hallvard av Saastad fra Stange, en av baglernes dyktigste høvdinger, var blant de falne.

Biskop Nikolas var ingen modig mann. Han var strategen, men holdt sitt skip i utkanten av slaget. Da han så hvilken vei det bar, flyktet han utover fjorden sammen med sine nærmeste menn så som Reidar Sendemann og Håkon Jarlssønn. Også han talte for å sette mot i sin hær. Paasche refererer en tale han skal ha holdt før slaget: *«Sverre prest har nu ikke mer av Norge enn et nes og det kunde være passelig meget, om han raadet for det av Øren, som er*

utenfor pallisadene, og var hængt der i en galge. Jeg tænker ikke, vi bagler skal bry oss stort om, hvor han farer med havbukkene (skipene) sine, som han lar klinke sammen her i byen.» Ironien hjalp ikke. Sverre forble konge til han døde en naturlig død i 1202 i Bergen.